

УДК: 378: 373. 61

Ю.А. БІЛОВА

ПОНЯТТЯ ТА СТРУКТУРА ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ЕКОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ

***Резюме.** У статті розкриваються основи поняття підприємництва, виділені основні аспекти в структурі підприємництва, описані поняття і структура підприємницької компетентності майбутніх фахівців економічного профілю*

***Ключові слова:** підприємництво, підприємницька компетентність, структура підприємницької компетентності.*

Постановка проблеми. Теоретичне осмислення проблеми формування підприємницької компетентності майбутніх фахівців економічного профілю в вищих навчальних закладах обумовлено насамперед процесами трансформації різних сторін життя суспільства, переходом національної економіки до ринкових засад функціонування, становленням об'єктивних передумов для розвитку підприємництва.

Розвиток підприємницької активності в Україні стимулює замовлення суспільства на підготовку фахівця нового типу, здатного до сприйняття та створення інновацій, організації підприємницької діяльності, адаптованого до динамічних змін сучасного суспільства. В цьому контексті суттєво зростає необхідність підвищення якості вищої професійної освіти майбутніх фахівців економічного профілю. Це завдання вимагає внесення коректив до основних освітніх компонентів їхньої професійної підготовки на засадах компетентнісного підходу.

Компетентнісна модель освіти викликана загальноєвропейською і світовою тенденцією інтеграції, глобалізацією світової економіки, гармонізацією Європейської освіти на засадах Болонської угоди.

Аналіз досліджень та публікацій. Аналіз наукових психолого-педагогічних праць свідчить, що проблеми формування різних аспектів професійної компетентності фахівців економічного профілю висвітлені в працях таких науковців як: В.М. Приходько (економічна культура), Н.В. Баловсяк (інформаційна компетентність економіста), В.Г. Черевко (комунікаційна компетентність майбутнього менеджера), Т.Ю. Фурман (формування професійної компетентності майбутніх фахівців в галузі економіки та підприємництва), Н.М. Болюбаш (формування професійної компетентності майбутніх економістів засобами мережевих технологій).

Однак, кількість наукових праць, присвячених проблемі формування підприємницької компетентності майбутніх фахівців економічного профілю в вищих навчальних закладах обмежена. Так, наприклад, дисертаційне дослідження Т.М. Матвеевої присвячене проблемам формування підприємницької компетентності в учнів старших класів на основі методу проектів, О.П. Сулаєва розглядає формування підприємницької компетентності у студентів технікуму.

Отже, маємо підстави стверджувати, що залишається багато невивчених аспектів проблеми формування підприємницької компетентності майбутніх фахівців економічного профілю, зокрема, в вищих навчальних закладах. Тому **метою статті є:** аналіз понять компетентність, підприємницька компетентність та на їх основі розкриття сутності та структури поняття підприємницької компетентності.

Виклад основного матеріалу. Аналіз різних вітчизняних та зарубіжних психолого-педагогічних підходів до визначення змісту компетентності дає підстави зробити наступні висновки:

1. Дослідники визначають діяльнісну, актуальну сутність компетентності, підкреслюючи, що на відміну від знанневої характеристики тут акцентується спосіб та характер дії [1; 3; 5].
2. Більшість дослідників відзначають мотиваційний компонент компетентності [1; 2].
3. Науковці фіксують складний характер цього явища як в його визначенні, так в його

вимірюванні [1; 2].

В практичній психології під підприємницькою компетентністю розуміють особистісну якість, навик, модель поведінки, володіння якими допомагає успішно вирішувати певну бізнес-задачу та досягати високих результатів. Відсутність тієї чи іншої компетенції у особистості знижує його компетентність в бізнес-діяльності [4, 15].

Європейська довідкова система (Key Competences for Lifelong Learning. A European Reference Framework) визначає підприємницьку компетентність – як ключову і пропонує таке трактування – здатність особистості втілювати ідеї в життя. Вона включає креативність, творчість, інноваційність, здатність до ризику, а також здатність планувати та організовувати діяльність, що сприяє досягненню поставлених завдань [5].

Зарубіжні та вітчизняні дослідники одностайні щодо визначення характеристик якостей, властивих для здійснення підприємницької функції: здатність до генерування нових ідей та втілення їх в життя, мотиваційна готовність діяти в ситуації невизначеності і ризику, контроль ситуації і вибудова ефективної комунікації в діловому спілкуванні.

Проведений аналіз запропонованих у сучасній науці понять «підприємництво» і «компетентність» та узагальнення отриманих результатів дозволило дати наступне трактування терміну «підприємницька компетентність»: Підприємницька компетентність – це інтегральна психологічна якість особистості, яка проявляється в мотивованій здатності до творчого пошуку та реалізації нових ідей та дає змогу вирішувати різноманітні проблеми в повсякденному, професійному, соціальному житті.

Підприємницька компетентність є детермінантою виникнення й розвитку специфічних базових компетентностей конкретного виду конструктивної діяльності людини.

Феноменологія підприємницької компетентності ґрунтується на складній організації її взаємопов'язаних компонентів. Її формування в особистості відбувається під впливом неперервної економічної освіти, у процесі професійної освіти, а згодом і професійної діяльності.

Внутрішня структура підприємницької компетентності, на наш погляд, містить мотиваційно-ціннісний, когнітивний, діяльнісний та емоційно-вольовий компоненти.

Виділені компоненти існують не ізольовано один від одного, вони тісно взаємопов'язані між собою. Охарактеризуємо зміст кожного з виділених компонентів.

Аксіологічний (ціннісно-мотиваційний) – формує внутрішні мотиви, що спонукають особистість до підприємницької діяльності, залежить від сфери переживань та ґрунтується на формуванні духовних, теоретико-пізнавальних передумов, морально-етичного ставлення до підприємництва у професійній діяльності та повсякденному житті. Морально-етичне ставлення особистості до підприємницьких цінностей (свобода вибору, самореалізація, ощадливість, толерантність, чесність) на всіх етапах життєдіяльності визначатиме стан емпатії в суб'єкт-суб'єктних міжособистісних відносинах і суб'єкт-суб'єктних об'єктних відносинах між людиною та природою.

Когнітивний (знаннево-змістовий) – включає знання теоретичного (декларативного) і технологічного (процедурного) характеру: сукупність знань, що відображають розуміння сутності сучасного суспільства; знання, які складають інформативну основу пошукової пізнавальної діяльності; теоретичні знання про основні поняття та методи підприємницької діяльності.

Цей компонент враховує особливості і варіативність змісту освітніх та особистісних потреб, мотивів особистості на різних етапах її економічної та підприємницької підготовки.

Діяльнісний (практично-технологічний) – забезпечує формування практичних вмінь підприємницької діяльності (професійної та соціальною), а саме уміння вибору ефективної бізнес-ідеї, вибір форм підприємницької діяльності, організація та планування та прогнозування діяльності, уміння презентабельності подання власних проектів, уміння ведення конструктивного ділового діалогу, уміння творчо розв'язувати різноманітні проблеми на основі набутих знань, умінь, способів мислення, уміння управління та контролю. Передбачає створення умов, за яких формування у студентів підприємницької

компетентності відбувається за допомогою усієї системи педагогічних технологій, моделювання й відтворення змісту реальної діяльності людей у природі та суспільстві.

Емоційно-вольовий компонент включає здатність розуміти власний емоційний стан в ситуації пошуку та реалізації бізнес-проектів; здатність достойно переживати відсутність результату, здатність відкрито ділитися своїми почуттями і переживаннями, цілеспрямованість, терпіння і володіння собою в ситуаціях невизначеності.

На підставі аналізу науково-педагогічної літератури ми дійшли висновку, що формування підприємницької компетентності майбутнього фахівця економічного профілю слід розглядати як складний, суперечливий і багатоетапний процес.

Головні етапи цього процесу: підприємницькі знання – підприємницьке мислення – підприємницька свідомість – підприємницький поведінка.

Можна стверджувати, що кожен з названих етапів відповідає певному рівню формування підприємницької компетентності. Кожний етап цього процесу ґрунтується на попередньому і готує базу для наступного. Усі етапи взаємопов'язані, хоч кожен із них порівняно самостійний.

Висновки. Нами були зроблені наступні висновки: Підприємницька компетентність – це інтегральна психологічна якість особистості, яка проявляється в мотивованій здатності до творчого пошуку та реалізації нових ідей та дає змогу вирішувати різноманітні проблеми в повсякденному, професійному, соціальному житті. Підприємницька компетентність має в своїй структурі наступні компоненти: мотиваційно-ціннісний, когнітивний, діяльнісний та емоційно-вольовий.

ЛІТЕРАТУРА

1. Овчарук О.В. Компетентності як ключ до формування змісту освіти /О.В. Овчарук //Стратегія реформування освіти Укр. – Київ: К.І.С, 2003. – 295.
2. Равен Джон. Педагогическое тестирование: проблемы, заблуждения, перспективы /Дж. Равен; пер. с англ. – М.: 2 “Когито-центр”, 1999. – 144с.
3. Самойлова Л.Б. Формирование компетентности будущего учителя в воспитании гражданского самосознания младших школьников: автореф. ... канд. пед. наук /Л.Б. Самойлова; КГПУ. – Красноярск, 2005. – 20 с.
4. Спенсер Л.М. Компетенции на работе. Модели максимальной эффективной работы / Л.М. Спенсер; пер. с англ. – М., 2005. – 384.
5. Key Competences for Lifelong Learning [Електроний ресурс]. – Режим доступу: http://europa.eu/legislation_summaries/education_training_youth/lifelong_learning/c11090_en.htm. – Название с экрана.

Ю.А. БИЛОВА. ПОНЯТИЕ И СТРУКТУРА ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ ЭКОНОМИЧЕСКОГО ПРОФИЛЯ

Резюме. В статье раскрываются основы понятия предпринимательства, выделены основные аспекты в структуре предпринимательства, описаны понятие и структура предпринимательской компетентности будущих специалистов экономического профиля.

Ключевые слова: предпринимательство, предпринимательская компетентность, структура предпринимательской компетентности.

Y.A. BILOVA. THE CONCEPT AND STRUCTURE OF THE ENTREPRENEURIAL COMPETENCE OF FUTURE SPECIALISTS IN ECONOMICS

The summary. The article describes the basics concepts of entrepreneurship, and the main aspects of the structure of business, describes the concept and structure of entrepreneurial competence of future specialists in economics.

Key words: business, an entrepreneurial competence, a structure of enterprise competence.

Одержано редакцією 21.03.2013 р.